DREPTUL LA VIAŢĂ, LA INTEGRITATE FIZICĂ ŞI PSIHICĂ ÎNTR-UN MEDIU SĂNĂTOS

Vlad VLAICU,
magistru în drept, doctorand

Recenzent: ***Dumitru GRAMA,***
doctor în drept, conferenţiar cercetător în Secţia Drept Naţional a Institutului de Istorie, Stat şi Drept al AŞM

SUMMARY

This article studies every ones right to live in a healthy environment, an environment that should give him the possibility to a physical and psychic prosperous development. The study brings in evidence the role and the great importance of a healthy environment on the quality of life, physical and psychic integrity of the individual. It studies the environmental protection problems in the process of implementation of the fundamental right to life, to physical and psychic integrity; some negative aspects of man's influence on the environment as some of the negative influences of the polluted environment on the quality of life and man's health.

Dreptul la viaţă, menţionează ***prof. Ioan Muraru*** şi ***Ion Guceac,*** este cel mai important şi cel mai natural drept al omului[1], drept ce s-a impus de timpuriu în sistemul juridic, fiind consacrat încă din primele declaraţii de drepturi şi, desigur, prin Constituţii. Astfel, încă *Declaraţia de la Virginia din 12 iunie 1776* menţiona că *fiecare are dreptul de a se bucura de viaţă*[2], iar *Declaraţia de Independenţă a Statelor Unite ale Americii din 4 iulie 1776* numea dreptul la viaţă *drept inalienabil, „făcut de creator".* [3]

Acest drept este unul cetăţenesc cu care începe inventarul drepturilor omului în cele mai importante acte internaţionale din acest domeniu[4], şi anume: în *Declaraţia Universală a Drepturilor Omului,* care în art. 3 stabileşte că *„orice fiinţă umană are dreptul la viaţă, la libertatea şi la securitatea sa"*[5]*;* în art. 6 al *Pactului Internaţional cu privire la drepturile civile şi politice,* unde se consacră *dreptul la viaţă ca drept inerent fiinţei umane, necesar a fi ocrotit prin lege*[6]; în *Convenţia europeană a drepturilor omului,* care în art. 2 atenţionează că *nu poate exista moartea persoanei în mod intenţionat decât în cazul unei sentinţe definitive date de un tribunal pentru o infracţiune care conform legii se pedepseşte astfel.*[7] De menţionat că nu se consideră încălcare a dreptului la viaţă moartea în cazurile în care aceasta ar rezulta dintr-o recurgere absolut necesară la forţă, şi anume: pentru a asigura apărarea oricărei persoane împotriva violenţei ilegale; pentru a efectua o arestare legală sau pentru a împiedica evadarea unei persoane legal deţinute; cât şi pentru a reprima, conform legii, tulburări violente sau o insurecţie.[8]

Dreptul la viaţă, la integritate fizică şi psihică şi-a găsit reflectare şi în *Constituţia Republicii Moldova,* în art. 24, conform căruia aceste drepturi sunt garantate de stat. „Pedeapsa cu moartea este abolită. Nimeni nu poate fi condamnat la o asemenea pedeapsă decât numai pentru acte săvârşite în timp de război sau de pericol iminent de război şi numai în condiţiile legii",[9] dispoziţie constituţională care interzice tortura, pedepsele sau tratamentele crude, inumane ori degradante, precum şi pedeapsa cu moartea. De fapt, în strânsă corelaţie cu *dreptul la viaţă* se află *dreptul la integritate fizică* şi *dreptul la integritate psihică*.

În literatura de specialitate s-au formulat două opinii în legătură cu dreptul la viaţă:

a) ***Ion Dogaru*** şi ***Dan Dănişor*** *au expus o accepţiune restrânsă, potrivit căreia dreptul la viaţă priveşte viaţa persoanei în sens fizic*. De fapt, dreptul la viaţă presupune simpla facultate a individului de a trăi în sens fizic, fără a lua în consideraţie existenţa lui spirituală, aceasta fiind reglementată şi asigurată de alte drepturi şi libertăţi fundamentale. Dreptul la viaţă presupune existenţa unei îndatoriri colective a tuturor celorlalţi indivizi de a nu aduce atingere existenţei fizice a persoanei. De asemenea, autorităţilor publice le revine obligaţia de a nu aduce sub nici un motiv atingere vieţii persoanei, aceasta fiind raţiunea care condiţionează sau chiar interzice pedeapsa cu moartea.[10]

b) ***Ion Creangă*** şi ***Corneliu Gurin*** *au elaborat o accepţiune mai largă, conform căreia „dreptul la viaţă priveşte viaţa persoanei ca un întreg univers de fenomene, fapte, cerinţe şi dorinţe ce se adaugă, permit şi îmbogăţesc existenţa fizică şi este asigurat prin întregul sistem constituţional"*[11], concepţie care o împărtăşim şi noi.

În strânsă corelaţie cu dreptul la viaţă se află şi *dreptul fiinţei umane la integritate fizică*, care, în opinia noastră, *înglobează în sine dreptul de a dispune de propriul corp, adică dreptul la stăpânire*

asupra propriului corp; dreptul la organizarea propriei morţi; libertatea de a procrea; libertatea de a întrerupe cursul sarcinii; dreptul asupra părţilor propriului corp; dreptul la inalienabilitatea corpului şi interzicerea înstrăinării totale a corpului uman.

În afară de dreptul la integritate fizică, într-o strânsă corelaţie cu dreptul la viaţă se mai află şi *dreptul la integritate psihică, drept ce presupune însuşirea omului de a fi şi de a rămâne întreg din punctul de vedere al formei specifice de reflectare a realităţii şi care se manifestă prin activitatea sistemului nervos şi structura sufletească proprie fiecărui individ anume sau tuturor oamenilor.*

Corelaţia dintre aceste drepturi şi protecţia mediului se întemeiază pe relaţia om – mediu natural, privită într-un sens general ca o legătură necesară între cele două părţi ale aceluiaşi sistem care este biosfera. În cazul dat ne interesează problemele protecţiei mediului ce apar în procesul realizării dreptului la viaţă, la integritate fizică şi psihică; impactul mediului poluat asupra vieţii şi sănătăţii persoanelor, cât şi realizarea dreptului la viaţă, a dreptului la integritate fizică şi psihică într-un mediu sănătos, corelaţie inevitabilă care se poate dezvălui în mod corect doar prin interpretare.

În acest context este cazul să amintim despre poluările rezultate din activitatea antropică în procesul realizării dreptului la viaţă; altfel spus, supravieţuind, fiinţa umană poluează atât intenţionat, cât şi neintenţionat mediul. *Astfel, conform rapoartelor anuale ale Inspectoratului Ecologic de Stat al Republicii Moldova, poluările atmosferice cresc alarmant, şi anume: de la 134 mii tone în 2000*[12] *la 192 mii tone în 2006*[13], *adică o creştere a poluărilor aerului cu 69,8%; aproximativ 10% anual. Deci, în anul 2007 nivelul poluărilor atmosferice, conform calculelor noastre, vor depăşi pragul de 200 mii tone. Luând în consideraţie că populaţia Republicii Moldova, conform datelor recensământului din 2004 puse la dispoziţie de Biroul Naţional de Statistică al Republicii Moldova, constituie 3383332 locuitori*[14], *rezultă că fiecărui locuitor îi revine anual 17,6 kg de poluanţi atmosferici. Cea mai mare parte a acestor poluări – 88,6% provin de la transportul auto, se menţionează în raportul pe anul 2006.*[15] *Dacă luăm în medie pe anii 2000–2006, 87,7% din poluările aerului atmosferic provin de la automobile.*[16] *Aceleaşi rapoarte ale Inspectoratului denotă că şi starea apelor nu este îmbucurătoare; astfel, din cele 580 staţii de epurare a apelor construite pe teritoriul Republicii Moldova*[17] *în anul 2000 funcţionau 123 staţii*[18]; *în 2002 – 106 staţii*[19]; *în 2004 – 93 staţii*[20], *iar în 2006 – doar 78, şi doar una dintre acestea în regim normal.*[21] Situaţia este alarmantă, deoarece cu trecerea timpului se învecheşte utilajul şi, ca urmare, majoritatea acestor staţii au devenit „monumente istorice". Însă, chiar şi cele care funcţionează nu purifică apa la nivel cel puţin mediu[22], deci apele reziduale nepurificate se revarsă în apele râurilor punându-se în pericol atât sănătatea, cât şi viaţa oamenilor. Aceste date demonstrează o dată în plus că pe parcursul vieţii omul, inevitabil, poluează mediul şi, ceea ce este cel mai grav, aceste poluări sunt în creştere. De menţionat că pe parcursul vieţii sale omul poluează mediul şi accidental. *Un exemplu tipic în acest sens ar fi poluările rezultate în urma catastrofei ecologice de la Cernobâl, în rezultatul căreia, conform datelor Organizaţiei „Cernobâl", au fost aruncate în atmosferă 170 tone de substanţe radioactive; au fost poluate 5,7 milioane hectare de pământ, dintre care în jur de 1/3 - 1/2 păduri.*[23] Luând în calcul exemplele relatate *supra,* considerăm că o problemă deosebit de importantă în procesul realizării dreptului la viaţă este protecţia mediului, şi anume: protecţia aerului, apei, solului, subsolului de poluările rezultate din activitatea umană. Este necesar de a îmbunătăţi urgent situaţia, deoarece, potrivit aceloraşi rapoarte ale Inspectoratului Ecologic de Stat, o mare parte a apelor uzate, după cum am menţionat anterior, se varsă în apele râurilor fără a fi purificate[24], poluând astfel apele dulci, aerul, solul şi subsolul, acestea acţionând nefast asupra vieţii şi sănătăţii oamenilor.

Fiind poluat de către individ, mediul afectează viaţa şi sănătatea generaţiei actuale, totodată el pune în pericol şi viitoarele generaţii; deci, se încalcă dreptul fiecăruia la viaţă, integritate fizică şi psihică. Referitor la această problemă majoritatea actelor interne şi internaţionale susţin inadmisibilitatea privării arbitrare de viaţă a persoanei, inclusiv prin acţiunile şi activităţile care, poluând mediul, resursele naturale, produc catastrofe ecologice şi, respectiv, pierderi de vieţi omeneşti. Odată ce poluările au avut loc, consecinţele lor, inevitabil, mai devreme ori mai târziu vor acţiona asupra persoanei. *Un exemplu elocvent în acest sens este catastrofa nucleară de la Cernobâl, una dintre cele mai distrugătoare catastrofe ecologice din ultimele secole. În urma acestor poluări masive cu substanţe radioactive a avut de suferit nu numai populaţia întregului continent Eurasia, dar şi de pe întregul glob pământesc. Conform raportului Agenţiei Internaţionale a Energiei Atomice difuzat în septembrie 2005, aceste poluări au luat viaţa a 4000 de persoane; conform datelor Organizaţiei „Grean Peace", doar pe teritoriul Federaţiei Ruse de pe urma acesteia în perioada anilor 1990-2005 au avut de suferit circa 60000 de persoane, neluându-se în consideraţie Bielorusia şi Ucraina, state care au ţinut piept celui mai mare val de substanţe radioactive; iar conform datelor Organizaţiei „Cernobâl", victime ale acestei catastrofe ecologice au devenit între 30000 şi 60000 de persoane.*[25] Aceste cifre demonstrează încă odată că poluările sunt o problemă destul de serioasă a omenirii; protecţia mediului este un factor deosebit de important în procesul realizării eficiente a dreptului la viaţă. Poluările efectuate de persoanele fizice sau juridice inevitabil prejudiciază dreptul fiinţei umane la viaţă, la integritate fizică şi psihică.

Catastrofele ecologice prejudiciază, după cum am menţionat, nu numai dreptul generaţiei actuale la viaţă într-un mediu sănătos, la integritate fizică şi psihică, ci şi drepturile generaţiilor viitoare, deoarece este ştiut că poluările nu se absorb imediat, în unele cazuri procesul durând mii de ani sau şi mai mult. *Aici am dori să menţionăm că efectele catastrofei ecologice de la Cernobâl se resimt şi în prezent.*[26] *Un studiu recent efectuat de* ***prof. Daniil Vedenschi*** *asupra unui cerc de 300 de persoane de sex feminin născute între anii 1986-1990, adică imediat după catastrofă şi în decurs de 3 ani după aceasta, denotă că la toate persoanele cercetate au fost depistate grave disfuncţii ale aparatului genital, un disbalans hormonal etc. Cercetătorul pune sub semnul întrebării posibilitatea acestor persoane de a rămâne însărcinate, de a suporta sarcina, de a naşte copii sănătoşi, precum şi posibilitatea lor fiziologică de a fi mame.*[27] *Un alt studiu, deja asupra calităţilor intelectuale ale copiilor născuţi după catastrofa de la Cernobâl şi care au trăit în acea zonă, efectuat de* ***prof. Vladimir Mikalev*** *de la Universitatea din Breansk, care a monitorizat mai mulţi ani starea de sănătate şi capacităţile intelectuale ale copiilor din aceste regiuni, demonstrează capacităţi intelectuale foarte dezvoltate la aceşti copii, spre deosebire de semenii lor din regiunile neafectate: „sunt superiori la toate capitolele monitorizate, în comparaţie cu copiii normali”.* [28] Aceste cazuri demonstrează încă odată că poluările mediului mai devreme sau mai târziu lasă neapărat amprente asupra integrităţii fizice a individului. În opinia noastră, orice impact asupra sănătăţii omului din partea naturii poluate este catastrofal; organismul uman are proprietatea de a aduna toxinele din mediu şi, în consecinţă, mai târziu cedează un organ sau altul.

Referitor la problema afectării de către poluări a dreptului la viaţă al generaţiilor viitoare, în doctrină s-au formulat două opinii. Potrivit primei opinii, reprezentate de autorii americani în frunte cu ***Dipert Rondal,*** generaţiile actuale au unele obligaţii şi responsabilităţi faţă de generaţiile viritoare, iar statul, la rândul său, trebuie să cultive generaţiilor actuale responsabilitatea faţă de ziua de mâine. Generaţiile viitoare au în prezent un drept, şi anume: „dreptul natural de a se naşte fără deficienţe fizice şi psihice”.[29] Nu contestăm faptul că, pentru a avea un drept, persoană trebuie să existe în sens material, trebuie să se nască, dar în cazul dat este foarte greu a delimita dreptul la viaţă al generaţiilor prezente de cel al generaţiilor viitoare. De aceea, suntem de părere că generaţia actuală are obligaţia atât legală, cât şi morală de a proteja viaţa existentă, de a proteja habitatul natural pentru ca generaţiile viitoare să se nască sănătoase. În această ordine de idei s-au expus şi autorii *Declaraţiei de la Stockholm*, care pentru prima dată au proclamat datoria solemnă a omului de a apăra şi îmbunătăţi mediul în beneficiul generaţiilor prezente şi viitoare.[30]

A doua opinie, reprezentată de ***John Rawls*** şi ***Rolf Sartorius,*** susţine că generaţiile viitoare au dreptul la viaţă, întrucât membrii acestor generaţii vor avea, ca şi noi, un interes vital în protejarea vieţii personale; vor avea dreptul de a-şi modifica propria viaţă, oricare ar fi gusturile şi valorile pe care generaţiile prezente le-ar putea reprezenta. Adepţii acestei opinii pe drept susţin ideea că un act, o acţiune ce deteriorează mediul comisă de un individ în prezent poate prezenta un înalt grad de risc pentru un individ ce va trăi în viitor, precum şi o violare a intereselor acestuia.[31]

În opinia ***prof. Gheorghe Iancu****,* generaţiile viitoare au dreptul de a trăi într-un mediu corespunzător vieţii pe pământ. Acest „drept” nu poate fi unul subiectiv, pentru că titularii acestuia trebuie să fie oamenii, iar generaţiile viitoare încă nu sunt. El însă se constituie ca subiectiv odată cu conceperea fătului, care are dreptul de a se naşte fără nici un fel de deficienţe fizice şi psihice şi apoi de a trăi într-un mediu sănătos. În acest sens, părinţii au dreptul de a-şi proteja descendenţii şi viaţa lor, dar şi obligaţia de a ocroti mediul împotriva tuturor acţiunilor sau activităţilor umane, care ar favoriza degradarea mediului şi prin aceasta ar produce vătămări celor care se vor naşte în secolele următoare. Cu alte cuvinte, cei care încă nu există, dar se vor naşte, au dreptul la un mediu sănătos[32], au dreptul de a se dezvolta normal până la naştere şi după; ba mai mult, ei au dreptul la viaţă într-un mediu benefic dezvoltării lor fizice şi psihice. Generaţiile contemporane, inclusiv statul, au obligaţia de a proteja mediul şi nu au dreptul moral şi juridic de a pune în pericol existenţa planetei. Au obligaţia de a respecta dreptul la viaţă al persoanelor viitoare prin nerealizarea de activităţi care să ducă la degradări ale mediului cu efect letal. „Omul poartă răspundere specială în ceea ce priveşte apărarea şi administrarea înţeleaptă a patrimoniului constituit din flora şi fauna sălbatică şi de mediul lor”.[33] Activităţile omului nu trebuie să ducă la degradări ale mediului atât de profunde încât să pună în pericol „dreptul viitorului”.[34]

Dreptul la integritate fizică şi dreptul la integritate psihică sunt strâns legate de dreptul la viaţă şi constau, pe de o parte, în protejarea fizicului, iar, pe de alta – a psihicului. *Dreptul la integritate fizică şi psihică constă în dreptul unei persoane de a nu i se aduce nici o atingere integrităţii sale fizice sau psihice, avându-se în vedere şi efectele degradării mediului, deoarece, după cum este dovedit, acestea mai devreme sau mai târziu influenţează, direct sau indirect, atât sănătatea populaţiei, cât şi psihicul acesteia*. În contextul protecţiei mediului respectarea integrităţii fizice şi psihice presupune obligaţii şi din partea indivizilor, care prin activitatea lor să nu aducă daune inestimabile mediului, daune de natură să pună în pericol viitorul omenirii, daune care ar

atinge integritatea fizică sau psihică a individului.[35] *Un exemplu elocvent aici ar fi cercetarea* ***prof. A. Gusikova,*** *membru corespondent al Academiei de Ştiinţe din Moscova, care demonstrează că, pe lângă victimele directe ale accidentului nuclear de la Cernobâl care au suferit atât fizic, cât şi psihic, mai sunt şi persoane care au avut de suferit doar psihologic. Aici se are în vedere valurile de publicaţii în presă, la televiziune despre daunele mari ale radiaţiei, despre suferinţele oamenilor afectaţi de aceasta etc., fapt ce a format la milioane de oameni o fobie psihologică, un stres cronic precum că au suferit de radiaţie şi vor muri.*[36]

Rezultă că, în contextul protecţiei mediului, între conţinutul interpretat al dreptului la viaţă, la integritate fizică şi psihică – pe de o parte, şi cel al protecţiei mediului – pe de altă parte, există o corelaţie importantă ce depinde de gravitatea degradărilor aduse mediului de generaţiile actuale. În funcţie de gravitatea degradărilor se poate ajunge la un efect sau altul, adică la pierderi de vieţi omeneşti ori la atingeri ale integrităţii fizice sau la mutilări ale integrităţii psihice atât pentru generaţiile prezente, cât şi pentru cele viitoare, fiind astfel afectat dreptul la viaţă, la integritate fizică şi psihică. Aceste drepturi pot fi afectate sau chiar puse în pericol în cazul accidentelor masive cu efecte grave asupra mediului, precum şi în cazul depăşirii sistematice şi în proporţii ridicate a limitelor legal admisibile de substanţe toxice. Pentru a nu-şi crea probleme sieşi şi urmaşilor săi, legate de sănătate şi viaţă, omul trebuie să protejeze mediul şi elementele lui. Doar printr-o protecţie eficientă, prin nerealizarea de activităţi care ar pune în pericol dezvoltarea omenirii, prin evitarea activităţilor ce pot aduce daune inestimabile mediului se va ajunge la o dezvoltare fizică şi psihică prosperă şi se vor crea condiţii benefice pentru apariţia unor generaţii sănătoase şi, respectiv, pentru dezvoltarea lor fizică şi psihică într-un mediu sănătos.

Note:

[1] *A se vedea:* I. Muraru. *Drept constituţional şi instituţii politice.* – Bucureşti: Actami,1995, p. 244; I. Guceac. *Curs elementar de drept constituţional.* Vol. II [f.e.]. – Chişinău, 2004, p. 100.

[2] *Declaraţia Drepturilor Omului de la Virginia din 12 iunie 1776*, în limba română pe portalul oficial al UNESCO - http://www.dadalos.org/rom/Menschenrechte/grundkurs_2/Materialien/dokument_2.htm, art. 1.

[3] *Declaraţia de Independenţă a Statelor Unite ale Americii din 4 iulie 1776*, în limba română pe portalul oficial al UNESCO - http://www.dadalos.org/rom/Menschenrechte/grundkurs_2/Materialien/dokument_3.htm

[4] *A se vedea:* I. Muraru. *Op. cit.*, p. 244.

[5] *Declaraţia Universală a Drepturilor Omului,* New York, 10 decembrie 1948, ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28.07.1990 // Tratate Internaţionale. Vol. I, 1998, p. 13, sau originalul pe portalul oficial al ONU - http://www.un.org/russian/documen/declarat/declhr.htm

[6] *Pactul Internaţional cu privire la drepturile civile şi politice*, New York, 16 decembrie 1966, ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28.07.1990 // Tratate Internaţionale. Vol. I, 1998, p. 33, sau originalul pe portalul oficial al ONU - http://www.un.org/russian/documen/convents/politpact.pdf

[7] *Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor şi a libertăţilor fundamentale ale omului,* Roma, 4 noiembrie 1950, ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24.07.1997 // Tratate Internaţionale. Vol. I, 1998, p. 342, sau originalul pe portalul oficial al Convenţiei - http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Word/005.doc

[8] *Ibidem,* alin. 2.

[9] *Constituţia Republicii Moldova* adoptată la 29.07.1994 //Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 1.

[10] *A se vedea:* I. Dogaru, D. Dănişor. *Drepturile Omului şi Libertăţile Publice.* – Chişinău: Zamolxe, 1998, p. 87.

[11] I. Creanga, C. Gurin. *Drepturile şi libertăţile fundamentale*. – Chişinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 48.

[12] *Anuar privind calitatea mediului şi activitatea Inspectoratului Ecologic de Stat pe anul 2000.* – Chişinău, 2001, p. 35.

[13] *Anuar privind calitatea mediului şi activitatea Inspectoratului Ecologic de Stat pe anul 2006.* – Chişinău, 2007, p. 23.

[14] *A se vedea:* portalul oficial al Biroului Naţional de Statistică al Republicii Moldova - www.statistica.md/recensamint/Populatia_toate_recensamintele.xls

[15] *Anuar privind calitatea mediului şi activitatea Inspectoratului Ecologic de Stat pe anul 2006.* – Chişinău, 2007, p. 18.

[16] *Ibidem.*

[17] *Anuar privind calitatea mediului şi activitatea Inspectoratului Ecologic de Stat pe anul 2000.* – Chişinău, 2001, p. 21.

[18] *Ibidem.*

[19] *Anuar privind calitatea mediului şi activitatea Inspectoratului Ecologic de Stat pe anul 2002.* – Chişinău, 2003, p. 37.

[20] *Anuar privind calitatea mediului şi activitatea Inspectoratului Ecologic de Stat pe anul 2004.* – Chişinău, 2005, p. 33.

[21] *Anuar privind calitatea mediului şi activitatea Inspectoratului Ecologic de Stat pe anul 2006.* – Chişinău, 2007, p. 9.

[22] *Ibidem.*

[23] *A se vedea:* portalul oficial al Organizaţiei „Cernobâl" - www.cernobyl.onego.ru/right/cernobyl.htm

[24] *Anuar privind calitatea mediului şi activitatea Inspectoratului Ecologic de Stat pe anul 2006.* – Chişinău, 2007, p. 9.

[25] *Apud:* V. Buga. *Catastrofa nucleară de la Cernobâl, după 20 de ani //Adevărul,* 2006, nr. 4905.

[26] *Ibidem.*

[27] *Apud:* О. Улевич. *Мутанты – чернобыльские девочьки превращяются в мальчиков //*Версия, 2000, nr. 7(81).

[28] *Apud:* N. Sabina. *Mutanţii de la Cernobâl sunt sclipitori // Evenimentul Zilei,* 27 mai 2005.

[29] D. Rondal. *Reflection on the rights of future generations*, Capitolul 9 din Rights and regulation. Ethical, political and economic issues, Pacific Institute for public policy research, San Francisco, California, 1983, p. 205.

[30] *Declaraţia Naţiunilor Unite asupra Mediului Înconjurător*, adoptată la Conferinţa Naţiunilor Unite asupra mediului de la Stockholm, din iulie 1972.

[31] *A se vedea:* J. Rawls. *The cantian concept of equality* // Cambridge Review, 1975, p. 94; R. Sartorius. *Government regulation and intergenerational justice.* – În: Right and regulatrion, Pacific Institute for public polisy research, San Francisco, 1983, p. 197.

[32] *A se vedea:* Gh. Iancu. *Drepturile fundamentale şi protecţia mediului*. – Bucureşri: Regia Autonomă Monitorul Oficial, 1998, p. 131.

[33] *Declaraţia Naţiunilor Unite asupra Mediului Înconjurător*, pr. 4.

[34] *A se vedea:* Gh. Iancu. *Op. cit.,* p. 131.

[35] *Ibidem,* p. 132.

[36] *A se vedea:* portalul oficial al Organizaţiei „Cernobâl".